

לדוד ה' אורי וישעי / שיעור בוגרות אלול ה'תשע"ח

1. תהילים כ"ז

לְדָוִד ה' אֹרֵי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אֵירָא ה' מַעֲזוֹ חַיִּי מִמִּי אֶפְתָּח: {ב} בְּקֶרֶב עַלֵּי מְרַעִים לְאֶכְלֵל אֶת בְּשָׂרֵי צָרִי וְאֵיבֵי לִי הִמָּה כְּשֶׁלֹּו וְנִפְלֹו: {ג} אִם תַּחֲנֶנֶה עַלֵּי מִנְחָה לֹא יִירָא לְבִי אִם תִּקְוֶם עַלֵּי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטֵחַ: {ד} אַחַת שְׁאֵלְתִּי מֵאֵת ה' אֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׂבִתִּי בְּבֵית ה' כֹּל יְמֵי חַיֵּי לַחַזוֹת בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ: {ה} כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֶכֶה בְּיוֹם רָעָה יִסְתַּרְנִי בְּסֶטֶר אֶהְלֹו בְּצֹוֹר יְרוּמָמְנִי: {ו} וְעַתָּה יְרוּם רִאשֵׁי עַל אֵיבֵי סְבִיבוֹתֵי וְאֲזַבְחָה בְּאֶהְלֹו זִבְחֵי תְרוּעָה אֲשִׁירָה וְאֲזַמְרָה לֵה': {ז} שְׁמַע ה' קוֹלִי אֶקְרָא וְחַנּוּנִי וְעֲנֵנִי: {ח} לָךְ אָמַר לְבִי בְקִשׁוּ פָנָי אֶת פְּנֵיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ: {ט} אֵל תִּסְתַּר פְּנֵיךָ מִמֶּנִּי אֵל תֵּט בְּאָף עֲבָדְךָ עֲזַרְתִּי הִיִּית אֵל תִּטְשֵׁנִי וְאֵל תַּעֲזֹבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: {י} כִּי אֵבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יֹאסֶפְנִי: {יא} הוֹרְנֵי ה' דִּרְכֶּךָ וּנְחֵנִי בְּאַרְחַ מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי: {יב} אֵל תַּתְּנֵנִי בְּנַפְשׁ צָרִי כִּי קָמוּ בִי עֲדֵי שֶׁקֶר וַיִּפְחֵ חֲמָס: {יג} לֹוֵלֵא הַאֲמַנְתִּי לְרִאוֹת בְּטוֹב ה' בְּאַרְצֵי חַיִּים: {יד} קִנְוָה אֵל ה' הַיְזַק וְאַמְצֵן לָךְ וְקִנְוָה אֵל ה':

2. אגרות ג' (אגרת תשפ"ז, עמ' נ"ח)

במעמקי החושך אנו מאירים באבוקת אורנו, והננו ששים ושמים בגאון ד' גם בעוד אשר החושך הוא כ"כ עב ומגושם. כי בחושך- ד' אור לי, ואורי וישעי צור לבבי וחלקי שמחתי וגילי צור עולמים, שדי בשמחת הויתו, יפעת זיוו וקדושת תפארתו, לכל בריה. ואשרנו שאנו מכירים את אושרנו, אשרנו שאנו שמחים במתת גורלנו, אשרנו שאנו שואבים בכל יום ויום, בכל שעה ושעה, ממעיני ישועות העולמים. והעולמים הולכים ונושעים, והנשמות הולכות ומשתלמות, הולכות ומתמלאות מפנימותיהן, ואנו מלאים עוז וחדוה מפעולותינו שאנו פועלים עם אל, ובת קול עתידה להיות מפוצצת בראשי ההרים ואומרת כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו

3. מדבר שור (דרוש י"ח)

"לדוד ד' אורי וישעי" ודרשו חז"ל בפסיקתא: "אורי בראש השנה, וישעי ביום הכיפורים". ונבאר בעה"י למה ייוחס לשון "אורי" על השי"ת לראש השנה ו"ישעי" ליום הכיפורים דווקא. ונקדים מה שמבואר בוזהר, וכן נוהגין להלכה עפ"י דברי הפוסקים שלא להתוודות בר"ה, וכן נראה מתיקוני התפילה של ר"ה, שאינה כי אם בזיכרון כבוד השי"ת והגדלת הודו לעיני כל, וענין וידוי לחטא ועוון לא נמצא בה כלל. והדבר צריך ביאור מאד, הלא העיקר אצלנו שראש כל הסמים היא התשובה, והוודוי הוא עיקר גדול בתשובה, ואיך בר"ה שהוא יום הדין יום נורא ואיום, נהיה מוזהרים שלא לקחת לנו את הפרקליט הגדול הזה של וידוי, והוא דבר מתמיה.

אמנם לאחר העיון, הדבר מבואר מאד ומורה על גודל אהבת השי"ת לישראל. שזהו דבר פשוט, שאע"פ שכל תשובה מועלת וכל זמן שאדם מתחרט מן החטא, אפילו בהרהור תשובה בעלמא- החטא הולך ומתכבס, מ"מ ודאי^(א) אינה דומה כלל מעלת התשובה הבאה עם השכל, שישכיל בגדולתו ית' ויקר קדושת התורה ומצותיה, ומעלת ישראל, ומה שהאדם פועל לטוב בעשותו רצון קונו, שכל אלה העניינים יביאו את האדם לתשובה מאהבה "שזדונות נעשות לו כזכויות", אל התשובה הבאה בלא חשבון כזה כי אם מיראת עונש פשוטה. ^(ב) אבל החילוק בין תשובה מיראת העונש לתשובה מאהבה הוא, שתשובה מיראת עונש אין צריך שום הכנה כלל, כי תיכף כששמים על לב כי אין הקב"ה ותרן, ושיבוא במשפט על כל נעלם- הוא מתחרט מחטאיו, מה שאין כן תשובה מאהבה- דרושה לחשבון והבנה להשכיל בהעיקרים המביאים אליה. ^(ג) אבל החילוק שבין תועלת המגיעה מתשובה מאהבה אל התועלת שמגיעה מתשובה מיראה גדול מאד, כי לבד היתרון הגדול שבין זדונות לשגגות הנאמר בתשובה מיראה לזדונות כזכויות האמור בתשובה מאהבה, ^(ד) עוד יש יתרון נוסף. כי הלא "עבירה מטממת לבו של אדם", ואור השכל האלוקי שמאיר בנפשו להורות לו הדרך הישרה ושיכיר כל מכשול עוון למען יסור ממנו, מתחשך ע"י ענייני החטאים, שמאפילים את זוהר הנפש החכמה. על כן, האיש שהלך בדרכי ליבו משך זמן רב ולא שם לבבו אל דרכיו ליישרם כראוי, אם בא אח"כ לשוב רק מיראה, אע"פ שכבר יצא ממוקשי מוות אל מקום הצלה, עם כל זאת אי אפשר כלל שתהיה תשובתו שלמה. כי אי אפשר שיכיר כל פרטי חטאיו וקלקולי מעשיו, כי דרך רשעים באפילה והאור האלוקי אינו שלם אצלו, מאחר שלא הספיקה תשובתו כ"א שיעשו זדונותיו שגגות, והרי גם השגגות מחשיכות זוהר הנפש אפי' מצד עצמן, מכל שכן כשהן באות מכח זדונות. והאור האמיתי מאור קדושת התורה והמצות, בא אל נפש האדם רק כאשר יעשה אותן ויתבונן אל ערך קדושתן ורוממות תכליתן באשר נתונות הן מאדון כל המעשים ית"ש, וע"י האור הזה המאיר בנפשו יכיר היטב פרטי מעשיו ויתקן גם הדברים שלא הרגיש בהם זולת אור האלוקי הזה. ע"כ אמר דוד המלך ע"ה, כשביאר מעלת התורה ומצותיה במזמור "השמים מספרים": "גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב, שגיאות מי יבין", שכוונת הדברים לפי דברינו היא שפירוש "נזהר" הוא על דרך שפי' הראשונים מלשון זוהר. אמר "גם עבדך" אימתי יגיע לנפשו האור האלהי הזה עד שיהי' "נזהר" ומבהיק ע"י אור התורה והמצוה, דוקא "בשמרם עקב רב", פי' בשביל גודל מעלתם ורב ערכם, לא בשביל יראת העונש בלבד. ועי"ז "שגיאות" כאלה אשר "מי יבין" אותן ו"נסתרות" מצד שכל האנושי, מכל אלה "נקני". אבל אי אפשר לבקש על נקיון השגיאות והנסתרות כ"א אחרי ההשתדלות להכיר את הנסתרות, והוא העסק בתשובה

ובמצות מאהבה מצד הכרה בגדולת השי"ת וגדולת מצותיו, כמו שאמרו חז"ל: "עשה דברים לשם פועלם" ... ונראה לבאר כוונתם ז"ל שהורו לנו ענין ר"ה, שהוא כעין הקדמה לימי התשובה, אע"פ שהוא מכללם. רק ענין ר"ה הוא להמליך את הבורא ית' עלינו, ולהכיר גדולתו וקדושתו ומעלת קדושת התורה והמצות ומעלת ישראל, וע"ז תקנו רז"ל מלכיות, זכרונות, שופרות. מלכיות כדי להכיר גדולת השי"ת שהוא מלך גדול על כל הארץ. זכרונות כדי להכיר מעלת בנ"א בכלל ומעלת ישראל בפרט שהם נזכרים לפניו, וכמש"כ: "ויזכור להם בריתו", ועי"ז יתעורר לתשובה מאהבה. אך צריך עוד להכיר גדולת התורה, ע"כ נתנו שופרות שמסופר בהם ענין מתן תורה, "אתה נגלית בענן כבודך ... על הר סיני ללמד לעמך תורה ומצות", שמזה נכיר רוממות התורה והמצות שבידינו שראוי שנדקדק בהן עד מאד. והנה כדי שיקבע בלבנו גודל מעלת ישראל וחיבתם לפניו ית', שרצונו שתהיה עבודתם עבודת בנים למקום ויהיו עובדים מאהבה, קבע יום ר"ה להמליך אותו ית' קודם התשובה, ולשום אל לב כל העניינים המביאים לאהבתו ית'. וע"פ חז"ל מנע אותנו מהתוודות לפניו, עד עבור כל סדר היום וקדושתו כדי שיתעורר לבכנו בתשובה מאהבה, אז נוכל להתוודות כראוי. וכדי להורות ע"ז שישאל עומדים במדרגה רמה והם נתבעים מפני חבתן בתשובה מאהבה שא"א כ"א אחרי הכנת היום הקדוש הזה, קבעו לנו אנשי כנסת הגדולה בתפילה כל העניינים המורים שאנו נתונים לאהבתו ית"ש. עד שביום המשפט אין אנו משימים על לב להאריך כ"כ בצרכי עצמנו וכל האריכות אינה כ"א בכבוד שמים, וגם כשמבקשים על צרכי עצמנו "זכרנו לחיים" אנו מסיימים "למענך אלוקים חיים" למען כבודך שנראה בעולם ע"י הצלחת ישראל... וזהו מאמר הפסיקתא וביאור הכתוב לדעתם ז"ל "ד' אורי בר"ה", כלומר איני מתודה בר"ה, כי אם אני עסוק שיאיר ד' אורי ואכיר איך לשוב כראוי, ועי"ז אושע ביה"כ, שאז תגמר התשובה הגמורה. שמא תאמר כיון שאין כאן וידוי פה יש לפחוד ממקטרגים, אמר: "ד' מעוז חיי", מחזק כח החיים החלש שלי שהוא המחשבה וההרהור, כיון שהוא לכבודו ית', א"כ "ממי אפחד".

4. שמונה קבצים (קובץ ח', ל"ו)

אל יפול לבכינו בקרבנו, אם אחרי עמל שנים רבות, הננו מוצאים את עצמנו עומדים בראשית הדרישה של אותם התוכנים שכ"כ עסקנו בהם וסבבנו את מרכזם, וביחש המוסר ונטיית הטבע הננו עומדים לפעמים על אותו המעמד הזעיר, עד שאנו צריכים ליישר את עקמימותנו בכל אותו הזירווי שבראשית מצעדנו על הכיכר המוסרי. אחרי כל אלה יודעים אנו שלא לשווא היה עמלנו, ועושר גדול עשה רוחנו בעמלו, וההחשכה הבאה לנו אחרי מהלכים ארוכים ורבים, איננה באה כ"א להורות לנו דרך חיים סלולה, שנהיה תמיד, גם עד זקנה ושיבה, עומדים חמושים בכוחותינו הרוחניים לעבוד ולמשא, ולא נאמר בשום פעם כי כבר מלאנו את החוק, כי לא להגיע לאיזה מדה ידועה היא מטרתנו הכללית, כ"א להתעלות וללכת תמיד הלוך ועלה. וכאשר תבוא איזה עצלה לבהלנו ולהרפות ידינו מעבודה, באה מיד האפלה קודרת, ומשימה את כל העמל העבר כאילו לא נשא לנו פרי, וכאילו הננו עומדים במצבי העוני והדכדוך כבראשית ימי התחלת עבודתנו, למען נדע, כי לא לרכוש סכומים ידועים בנכסים הרוחניים נקראנו, כ"א להרבות פעל ולעבוד. אשרי איש ירא את ד' במצותיו חפץ מאד, במצותיו ולא בשכר מצותיו. ואחרי אשר נקבל בחפץ לב גם את המעבר המחשיך, יגיהו לנו אורים חדשים גם ישנים, ד' אורי וישעי ממי אירא.

5. אורות הקודש (ג', עמ' ק"ע)

הדבקות האלוקית האמיתית, כשהיא משפעת את שפעה על העובד האמיתי, היא ממלאת אותו זיו תענוג והרחבת הדעת, וכל הכוחות וכל החושים שלו מאירים ושמחים, והעולם וכל מלאו שמח עמו.

ההשגה המביאה את הדבקות האמיתית, ובאה עמה ביחד, היא ההארה של העושר של הישות האלהית, שהיא משבעת מטובת את כל הקשורים עמה. ניצול הוא בזה מהעוני הגדול של העולמות הנפרדים, שכולם הם חשכים ודלים, לגבי האור והעושר העליון של מלך הכבוד ב"ה, ד' אלוקים אמת, המצוי האמת, אשר אין עוד מלבדו ואפס זולתו. כי אשב בחשך ד' אור לי, אל ד' ויאר לנו, ד' אורי וישעי ממי אירא, ד' מעוז חיי ממי אפחד, ואבואה אל מזבח אלוקים, אל אל שמחת גילי.